

je pokazal s svojo besedo in dejanjem, da mu je slovenska narodnost nad vse. Povsod in vselej je iskal s svojo neomajeno odločnostjo pravice. Po dolgem 35 letnem delovanju za šolo in narod mu še ni umrlo veselje k temu, še deluje z mladeniško vnetostjo, češ: „Ne samo, kar veleva mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan.“ Njemu in tov. Kocbeku, ki mu je odločila usoda že 30 let delovati na polju slovenskega šolstva, čestitajo vsi udeleženci k temu častnemu jubileju vsak z mislijo: ali se bom pač kdaj tudi jaz lahko po tolih letih oziral nazaj s takim ponosom kot vidva?*

O, trosi Bog Vam sreče rož
na Vaše vse poti!
A nam še daj več takih mož,
mož vrlih kot ste Vi!

Prihodnje zborovanje bo 15. avgusta na Ljubnem. Na snidenje tam vsi! V slogi je moč.

Književnost in umetnost.

Dr. K. Ozvald. Srednješolska vzgoja. Založila „Goriška tiskarna“, A. Gabršček. Gorica 1912.

To delo je pravkar izšlo kot prva publikacija „Prosvetne knjižnice“, ki bo obsegala sto zvezkov (urejuje V. Knaflič, zalaga „Goriška tiskarna“ A. Gabršček).

Naslov Ozvaldove knjige „Srednješolska vzgoja“, bi lahko imel podnaslov: „Iz srednješolske klopi za srednješolsko klop“. Saj je v tej knjigi zajet velik del avtorjevega življenja ali bolje rečeno: lep kos razvoja njegovih misli o srednji šoli — izza dobe, ko je kot gimnazijec prvič stopil čez srednješolski prag, pa do žive sedajnosti, ko, v zrelih moških letih, kot gimnazijski učitelj lahko „sine ira et studio“ sodi o „srednješolski vzgoji“.

Nezadovoljnost s tem, kar je, je pisatelju vodilo pero; ali ne tista godrnjava nezadovoljnost, ki je bolj ali manj sama sebi namen, temveč tisto čustvo nezadovoljnosti, ki je mati — napredka. Zato pa avtorju tudi ni toliko do tega, da bi porušil stare malike, kakor da pokaže nove smotre, ki se naj dvignejo iz danih socialnih razmer.

Dr. Ozvald predvsem krepko podčrtava pojem „vzgoja“, češ, to je vse nekaj drugega nego učenje, in obenem nekaj vsaj toliko važnega kot učenje. In upravičeno! Za samo bistvenje duha bi srednja šola res bila predraga kupnina. Srednja šola ima v prvi vrsti vzgajati, t. j. buditi in jačiti tiste sile v razvijajočem se človeškem bitju, ki so princip življenja — mlado hotenje. Šele tedaj postane te vrste šola v resnici „srednja“ šola, posredujoč med začetno šolo domače hiše in visoko šolo življenja.

In komu je namenjena „Srednješolska vzgoja“? Učitelju, učencu, očetu? Jaz bi rekel — vsem trem! Vzganjanje mladega bitja pač jako nalikuje zdravljenju bolnika. Kakor bo se izgubljeno zdravje slednjič vendar zopet nasmehnilo tistemu bolniku, ki ne le da mehanično „jemlje“ zdravila, ki mu jih svojci, po zdravnikovem naročilu, mehanično podajejo, temveč ki zaeno s svojimi strežniki podrobno pozna bistvo svoje bolezni in tudi ve za namene zdravnikov, prav tako bo i vzgoja uspevala le — „viribus unitis“, t. j. ako se med seboj podpirajo trije glavni faktorji: učitelj, učenec (t. j. „šola“) in — dom. To pa bo kajpada samo tedaj mogoče, ako vsi trije vedo, kaj je in kaj ni — vzgoja! —

Ker je potemtakem Ozvaldova knjiga pomenljiv socialen pojav v razvoju slovenske pedagoške literature, vsem pouka željnim kar najtopleje priporočamo pravkar izšlo „Srednješolsko vzgojo“.

Novi Akordi. Meseca marca je „Učiteljski Tovariš“ obsirno poročal o zadnjih dveh številkah X. letnika „Novih Akordov“. Pravkar sem pregledal prva dva zvezka XI. letnika, ki spričo svoje raznovrstne in dobre vsebine zaslužita, da o njih pišem.

Med priobčenimi zbori me je zanimala daljša Vasilij Mirkova „Kam hitite?“, precej nenavaden mešan zbor z vpletenim tenorjevim samosplovom. Zaradi nekaterih čudno prisiljenih mest že presega možnost manjših zborov in mu bo tudi soliste težko dobiti. Sicer pa s koražo nadenj! — Za Oskar Devov moški zbor „Še ena“ manjka čutečih pevcev in izsolanih glasov. Če se je naši pevci lotijo, pojde vsa poezija rožnega Zupančičevega teksta in humora polne skladbe rakom žvižgati! Jaz si že ne upam blizu! — V lahkem tonu, ki ga naši kvarteti ljubijo, se ziblje Pavčičev četverspev „Deklica, ti si jokala“. Preprosto, domače blago, ki ne ostane le na papirju kot mnogo novejših zborov, marveč bo četrverspevno jako dobrodošlo. — Emil Adamič je žal zastopan le s svojim kratkim moškim zborom „Polonica“. V njegove zbere sem za ljubljene, ob njih uživam, čeprav so mi bolj všeč mešani kot moški. Tudi v „Polonici“ je Adamič dobro zadel ljubkost Golarjevega te-

ksta. — Med objavljenimi samospeli ima prvo mesto Lajovčeva karakteristična „Pesem o tkalcu“, ki zahteva mojstra pevca in umetnika spremljevalca, zato bo najbrž čakala boljših časov. V primeri z našimi razmerami je Lajovic v svojih skladbah 50 let pred nami. Da bi kdaj tudi slovenske tekste hotel komponirati! — Gotovo pa pogrešamo takih samospelov kot je Stanka Premrla „Zapel bi pesem žalostno“. Iz nje zveni (slično iz dr. Gojmir Krekove „Predsmrtnice“) trpka resignacija. V tehniškem oziru ne dela niti pevcu, niti spremljevalcu sinosti, zato se priljubi. Peli ga bodo mnogokrat. — Klavirsko literaturo sta pomnožila Janko Ravnik (Moment) in Vasilij Mirk (Glasbeni utrinki I., II.). Posebno Moment je dobra klavirska stvar, ki priča, da je Ravnik brez dvoma talent, Miha Rožančeva „Giga“ je sicer skromen, vendar vesel pojav v ubožni zalogi slovenskih skladb za gosli in klavir. —

Prva številka ima hvalabogu tudi književno prilogo, ki prinaša na uvodnem mestu referat „P. H. Sattner in njegova Assumptio“ nadalje vesti glasbenih društev. Življenje in stremenje umetnika, Naše skladbe, Pêle mèle ter listnico uredništva. Med kritikami mi najbolj ugaja poročilo o Ipavčevem večeru sl. pevskega društva Lj. Zvon, v katerem ljubljanski glasbeni in koncertni referent, skladatelj Lajovic, neusmiljeno zdela mojo malenkost zaradi načina naštudiranja takrat proizvajanih zborov. Tako je prav! Naše napake nam pokažite vi, bogovi na Olimpu, opozorite nas nanje, če hočete, da napredujemo! Gotovo sem tudi jaz proti pretiranemu razsekavanju besedila. Toda vprašanje je in na to odgovorite: kje naj pevci dihaajo, če hočemo imeti pred seboj vitko raščeno melodijo? — Dasi ravno sem bil tarča, na katero je Lajovic streljal jaz, namesto nekoga drugega, sem mu za poudilo hvaležen in se izkušam poboljšati. Če ne pojde na mah, gotovo vsaj sčasoma.

Pevodvoja Prelovec.

Zvonček objavlja v 7. številki to-le vsebino: 1. Cvetko Gorjančev: Pesem ptičk. Pesem. — 2. Mali srpan. Vinjeta. — 3. Ivo Trošt: Ob učenju. Povest s podobo. — 4. Pavel Strmšek: Cir in Grki. Povest. — 5. — m —: V hroščevem letu. Pesem. — 6. Anton Aškerc, slavni slov. pesnik. Podoba. — 7. K. Andrejev: Želodec. Pesem. — 8. I. K. Erben. — Josip Gruđen: Zlata pavka. Povest. — 9. Jos. Vandot: Desetnica. Planinska pripovedka. — 10. Cvetko Gorjančev: Desetnica. Gledališka igra. — 11. K. Str.: Sladorni trs. Povest s podobo. — 12. Tone Rakovec: Morje. Pesem. — Pouk in zabava.

Kosova gostija, otroška spevolgra, priredil Anton Kosi. Pomlad se bliža, veselje in življenje. Kos v grmovju vabi na gostijo. Žolna je njegova nevesta, sinica svatevca, brglez pozavcin, sraka kuharica, zajec godec. — Uvaja nas v spevoigro kratka deklaracija. Za to pride petje sedmih kitic. Med vsako se nekoliko preneha, in nato eden proizvajalec pove prvo vrsto prihodnje kitice. Končno se ponovi še prva. Dvo-glasen napev je Kosi priredil po narodni pesmi v navadnem polka-tempu, ki pa gotovo pri sedemkratnem ponavljanju postane preenoličen in mora poslušalca naveličati. Ne dvomimo zaradi tega, da bodo spevoigro z veseljem pozdravili, ker podobnih stvari za otroške predstave vedno primanjkuje. — a.

Obrambni vestnik.

* **Učitelji — „angeli“ in „svetniki.“** Verski kramarji in komedijanti so našli posnemanja sedaj tudi med učiteljstvom. Pesem o brezvercih, ki so jo že skoro ovrgli vrhovni klerikalni petelini, so pričeli peti sedaj — Slomškarji. Neslana roba! Ljubljanski Jeglič, ki mu je vera pač želodec, je postal naenkrat versko blazen in razločuje celo katoliške in verne zemlje od brezverskih. Smešni ljudje pač, ki spadajo po svojem fanatizmu v blaznico. Kažejo se kot zagovorniki verskega momenta, so pa v resnici verski hinavci. Uboga vera, če jo bodo branili taki ljudje! Slovenska zemlja menda nima večjih kreatur od Slomškarjev, ki imajo za sabo že štiriletno sramotno zgodovino — prodanih duš. Pač tu edino pride dr. Krekovek o učiteljstvu na pravo mesto, zakaj organizacija Slomškove Zveze igra res vlogo „psa za plotom“ in že tudi poginja kakor pes za plotom.

* **Boga dražijo.** In kakor pojejo Jeglič po okr. uč. konferencah, tako piše potem farizejsko glasilo slovenskih katehetov, v katerem gostuje klerikalno slovensko breznačajno in brezčastno posvetno učiteljstvo. Višek hinavščine je doseglo glasilo slovenskih katehetov „Slovenski Učitelj“ s sledečo notico, ki jo prinaša v svoji letošnji 6. številki. Glasilo se tako-le:

„Boga dražijo vse tiste učiteljice, ki so članice Marijinih društev, a obenem tudi članice liberalnih društev in naročnice liberalnih listov. Takim pošten človek ne more reči drugega, nego: „Žalostno!“ Ako so toli naivne, da smatrajo, da se to početje more zlagati z vestjo, — naj se dajo vendar poučiti ter naj pogledajo na Francijo in Portugalsko. S takim ravnanjem de-

lajo po eni plati poklone Bogu vsevednemu, po drugi pa poklanjajo cvetice luciferju. Človek na stopnji učiteljske izobrazbe skoraj ne more biti tako neveden, da ne bi čutil, kako veliko nesoglasje je med članico Marijine družbe in med naročnico liberalnega lista. Luč in tema se sovražita. — Čudno in neumevno je, da je pri nas na Kranjskem sploh še dokaj ljudi, ki hočejo biti po vsem korektni katoličani, ki se udeležujejo v celem verskega življenja, obenem pa podpirajo gnilo, veri in cerkvi sovražno, strupeno in predvsem pa grešno liberalstvo. — Ne motimo se, če trdimo, da so to tisti ljudje, ki prisegajo uprav na vsebino mlačnega, navadno pa liberalnega časopisja. Kdaj se bo popolnoma zdanilo? Ne reči: „Smo kristjani!“, temveč: „Mi smo odločni, prepričani, konsekvntni katoličani!“

S studom se mora obrniti človek od teh verskih kramarjev in farizejev, ki javno kupčujejo s svojo vero. Vaša dejanja so bogoskrunstvo!

* **Masaryk jim je dober!** Slomškarstvo glasilo, ki je sicer vedno polno napadov na prof. Masaryka, prav pohvalno omenja tudi njegove predloge v drž. zboru v prid izboljšanja plač ljudskošolskemu učiteljstvu. Tukaj se vidi, kdo je prijatelj učiteljstva in kdo ne! Prav pobožno je poročilo „Slovenskega Učitelja“ o veliki akciji, ki jo je započelo in zbudilo avstrijsko napredno slovensko in nemško učiteljstvo v državnem zboru potom učit. prijaznih poslancev za pomoč države v prid učiteljstvu. Poročilo „Slovenskega Učitelja“ o vsem tem je pa grda hinavščina in lopovstvo, kar moramo razkrinkati. „Slov. Uč.“ poroča: „Posl. Verstovšek (klerikalec) je v odseku zagovarjal splošno ljudsko stališče ter predlagal, da naj država prispeva tudi k stavbam 50%.“ — Proti temu poročilu je resnica, da je klerikalna stranka nastopila glede zahtev učiteljstva v državnem zboru proti učiteljstvu in proti ljudstvu. Slovenski klerikalni poslanci so hoteli sploh onemogočiti vso akcijo učiteljstva v drž. zboru. Posl. Verstovšek in njegovi kolegi so glasovali vedno proti učiteljstvu in omenjeni predlog je bil stavljen le zato, da bi sploh odbili vsak prispevek za šolstvo od države. V kak sklad spravljajo sedaj Slomškarji to poročilo „Slov. Učit.“ s svojimi verskimi načeli? Hinavci na dan! Sramota za učiteljsko organizacijo kot je Slom. Zveza, ki je udinjana politični stranki, ki nastopa vedno proti učiteljstvu in proti šolstvu; sramota za Slom. Zvezo, ki ima svojega predsednika v stranki, katera nastopa proti učiteljstvu, in ta zastopnik učiteljstva se niti ne gane proti temu; sramota za organizacijo, katere člana in voditelja (Ravniki in Jaklič) glasujeta proti interesom članov organizacije! Taka organizacija res ni vredna, da pogine — kakor pes za plotom!

* **In vi se upate nastopiti proti nam?** Na vse to pa piše „pedagoško-katehetski“ list še sledeče:

„Več zavednosti. Nekaj naših članov še vedno tuhtam zaide na zborovanja liberalnih okrajnih učiteljskih društev. Ne vprašujemo po vzroku, ker naši člani za to ne morejo in ne smejo imeti nobenega izgovora. Naznanjamo pa, da dvoživk ne maramo; mi poznamo za take samo eno — in sicer radikalno pot. Z nami — ali proti nam! Toliko zavednosti in inteligence pa vendar mora imeti vsak naš član, da ne bo komaril zdaj tu, zdaj tam. Neznajnejše prav lahko pogrešamo.“

Ali ni to prepotenca, da se potem upajo še tako agitirati zase in nastopati hkrati zoper nas? Ni je menda večje hinavščine na svetu nego je to! Kako naj učiteljstvo vstopa v organizacijo, katere voditelji so še vselej pri učiteljskih vprašanjih nastopili in glasovali zoper učiteljstvo!?

Politiški pregled.

* **Knez Thun — Stürgkhov naslednik?** Češki listi poročajo, da bo, ako se doseže češko nemška sprava na Češkem imenovan v jeseni za ministrskega predsednika češki nemestnik knez Thun, kateremu se bo po-verila sestava parlamentarnega ministrstva.

* **Društveni zakon.** Edini uspeh med vsemi odseki more izkazati le ustavni odsek, v katerem je bila končana razprava o novem društvenem zakonu.

* **Štajerski deželni zbor.** Iz Gradca poročajo, da se že več tednov vršijo pogajanja za delazmožnost štajerskega deželnega zbora. Stvar baje zdaj ne stoji slabo. Če se pa do jeseni delazmožnosti ne bo dalo doseči, bo deželni zbor razpuščen.

* **Italijanska pravna fakulteta.** Z italijansko pravno fakulteto tudi prihodnje leto ne bo nič. Odsek bo nadaljeval dotično razpravo šele v jeseni.

Kranjske vesti.

—r— **Osemnajst — in še ti bodo ubežali.** Škandalozne so šolske razmere danes na Kranjskem. Kriva pa je temu večina, ki ima deželo v rokah, Na velikem pomankanju

trpi naša dežela glede učiteljstva, in lahko trdimo, da je Kranjska v celi Avstriji najslabša dežela glede plačevanja dež. uradnikov — učiteljstva. Posledica temu je, da se nihče več ne posveti učiteljskemu stanu in da še ti, ki študirajo na učiteljsku, gredo v kako drugo službo. Čez štiri leta pride iz ljubljanskega učiteljskega kvečjemu kakih petnajst izprašanih moških učnih oseb. Od teh petnajst jih ostane kvečjemu kakih sedem kot učiteljev na Kranjskem, drugi pojdejo k pošti, železnici ali na Štajersko in Primorsko. Tako bo Kranjska kmalu brez učiteljstva. Kdo bo še služil pod takimi škandaloznimi razmerami in za tako sramotno plačo. Prepričani smo, da se jih letos niti petnajst več ne vpiše v prvi letnik v učiteljske, ker so že starši toliko previdni, da bodo svojemu sinu odsvetovali se iti učiti — za stradanje. S prihodnjim šolskim letom ustanovi vlada na učiteljsku pripravljalni razred. Tako nizko je torej sedaj padlo ljudsko šolstvo, da se mora s silo prešati iz ljudi, ki bodo vedno nepopolni — učitelje. Sedaj torej bodo učenci iz četrtega razreda ljudske šole vstopili v učiteljske. V času, ko se vse učiteljstvo bori, da si pridobi še višjo in popolnejšo izobrazbo nego jo ima dosedaj, se upa vlada tako škandalozno odgovoriti na učiteljsko zahtevo. Pripravljalnica na učiteljsku je ponižanje za učiteljski stan. Danes, ko so naša učiteljska že stare škafle nasproti sodobnemu razvoju znanosti in vede, se upa vlada ponižati učiteljske s pripravljalnico, namesto da bi ga preustrojilo, ker naša učiteljska že davno kriče po reformi. Škandal pa tudi za vlado, da na ta način izkuša sanirati pogubno rano naše dežele, nego da bi nastopila tam, kjer je vzrok teh razmer!

—r— **Kranjska izvoljena dežela.** Slov.

Učit. poroča: „Šolski bratje so se naselili na Hrušici pri Jesenicah. Prišli so iz Strebersdorfa pri Dunaju. Kupili so od posestnika Schreya veliko vilo. Tamkaj ustanove za enkrat juvenat, v katerem bodo pripravljali poštene mladeniče za svoj red. Pečajo se z vsako vrstnimi šolami. Gospodje so visokoizobraženi vzgojitelji. Posamezne njihove naselbine stoji pod patronatom visokih članov iz cesarske hiše. Ravnatelj brat Anzelim Mavser je Slovenec. Sprejemali bodo na Hrušici samo jugoslovanske mladeniče, Slovence in Hrvate. Za občino, kakor za Slovence sploh, je podjetje velikanskega pomena, zato novodošle vzgojitelje z veseljem pozdravljamo in jim želimo mnogo božjega blagoslova.“ — S tem je dobila kranjska dežela eno klerikalno učilnico več. Slomškarjem, ki so tako navdušeni za take vrste vzgojevalce, priporočamo, naj pristopijo k šolskim bratom. Posebno nekaterim ne bi nič škodilo malo klosterske postave!

—r— **Okrajna učiteljska konferenca za postojnski šolski okraj in proslava 60-letnice okraj. šolskega nadzornika in ravnatelja gospoda I. Thuma** se je vršila dne 22. junija 1912. v Vipavi v lepo okrašeni šolski sobi. Poročilo nadzornikovo je bilo vse skozi stvarno in poučno. Za tem je eksperimentalno tov. Grum z onimi fizikalnimi aparati, ki jih v ljudski šoli največ rabimo. Tovariš A. Skala ml. je vrlo dobro predaval o temi: „Slovenski pesniki in pisatelji s posebnim ozirom na Notranjsko.“ Natančneje je podal življenjepise M. Vilharja, Fr. Levstika in Fr. Erjavca. Prav bi bilo, da priobči mladi tovariši v Popotniku vsaj svoj teoretični del iz življenjepisa prvih dveh imenovanih pisateljev-pesnikov, da učiteljstvo spozna, kako si mislijo naši prvi šolniki to snov podano ljudskošolski mladini. — Pri izbiri učnih knjig za šolsko leto 1912/13 je nastala čudna ali ne taka politična mešanica, kakršno so provocirali nekateri odpadniki ljubljanskega učiteljstva na tamkajšnji konferenci. — Po poimenskem glasovanju je končno zmagala razsodnost tovarišev ter se je sklenilo uvesti z novim šolskim letom namesto dosedajnega jako neapraktičnega „Abecednika“ Widrovo „Moje prvo berilo.“ Stalni odbor je ostal dosedanj. — Po sklepu konference se je v izbranih besedah zahvalil tov. A. Skala st. našemu ljubljensnemu nadzorniku za ves trud in vso ljubezni, ki jo je imel z učiteljstvom našega okraja v dolgih šestindesetih letih svojega nadzorovanja. V znak ljubezni in globokega spoštovanja do tega moža mu je poklonilo učiteljstvo k njegovi 60letnici njegovo lastno sliko v zlatem okviru in srebrni servis. Živahno odobravanje in glasni klici „Živio“ so pričali, kako srčno si želi vse učiteljstvo, da bi sicer že osiveli, a vendar še trdni nadzornik mogel vršiti svoj težki posel vsaj še prihodnjo dobo. — S solzami očmi se je zahvaljeval blagi gospod na teh tako iskrenih in srčnih ovacijah vsega učiteljstva. — Naj ga Bog živi i dalje v napredek našega šolstva in dobrobit učiteljstva! — Po konferenci se je vršila volitev dveh „izvedencev“ v okrajni šolski svet. Dobila sta večino glasov dosedanja naša zastopnika Anton Skala in Dragotin Česnik. Klerikalni kandidat J. Grad je ostal v ogromni manjšini.

—r— **Okrajna učiteljska konferenca kočevskega okraja** se je vršila v soboto, dne 22. junija, v Ribnici. Po poročilu nadzornika g. Josipa Novaka o pouku v nadaljevalnih šolah in po referatu g. Štruklja o

* Tudi z naše strani iskrene čestitke! Uredn.